

ASUNNOTTOMUUS DURKHEIMIN ANOMIATEORIAN VIITEKEHYKSESSÄ

Hannaleena Immonen
Kandidaatintutkielma
Sosiaalityö
Avoin yliopisto
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Avoin yliopisto
Tekijä Hannaleena Immonen	
Työn nimi Asunnottomuus Durkheimin anomiateorian viitekehyksessä	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2022	Sivumäärä 25
Tiivistelmä <p>Sosiaalityön kandidaatintutkielmassani tarkastelin kuvailevan kirjallisuuskatsauksen kautta asunnottomuutta ja sitä, miten sen voi nähdä Durkheimin anomiateorian viitekehyksessä. Kiinnostukseni aiheetta kohtaan heräsi oman työni kautta. Sosiaalipäivystystyössä asunnottomuus näyttäytyy vahvasti, ollen myös yhteiskunnallisesti merkittävä ja ajankohtainen ilmiö. Durkheimin anomiateoriassa kiinnostusta herättävä yksilön ja yhteiskunnan välinen ristiriita jäi puolestaan mieleeni jo opintojen alkuvaiheista.</p> <p>Tutkielmani avulla pyrin luomaan yhtenäistä kuvaa siitä, minkälaista on huono-osaisuus, asunnottoman syrjäytyneisyys, yksilön ja yhteiskunnan välinen keskinäisristiriita, palveluiden riittämättömyys ja niihin pahimmillaan liittyvä anominen itsemurha. Tutkielmani keskiössä oli asunnottomuus, mitä tarkastelin anomiateorian ja siihen liittyvien ilmiöiden kautta. Tutkielman aineistona toimivat asunnottomuuteen liittyvät tutkimukset, raportit ja artikkelit.</p> <p>Tutkielman tulokset toivat ilmi sen, miten historiallisen vanhan ranskalaisen teorian ydin näkyy yhä – tai jälleen nykypäivän asunnottomien keskuudessa. Tulosten perusteella voitiin nähdä asunnottomuuden olevan vahvasti huono-osaisuuteen kytkeytyvä ilmiö, mutta samalla tulokset loivat näkökulman siitä, että asunnottomuus ei ole vain marginaaliryhmien ongelma. Näin ollen myös aiheen jatkotutkimukselle olisi oma, yhteiskunnallisesti merkittävä paikkansa.</p>	
Asiasanat Anomia, asunnottomuus, syrjäytyneisyys, huono-osaisuus, yhteiskunta	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	ANOMIA YHTEISKUNNASSA.....	3
	2.1 Anomian määritelmä.....	3
	2.2 Anomia yksilön ja yhteiskunnan välisenä ristiriitana.....	4
	2.3 Anomia Durkheimin yhteiskuntaluokka-analyysissä.....	6
	2.4 Anomia Durkheimin itsemurhatutkimuksessa.....	8
3	ASUNNOTTOMUUS.....	10
	3.1 Asunnoton yhteiskunnassa.....	10
	3.2 Asunnottomuus tilastoissa.....	12
4	AINEISTO JA ANALYYSI.....	14
	4.1 Aineiston hankinta	15
	4.2 Aineiston analyysi	16
5	TULOKSET	18
	5.1 Asunnottomuudelle altistavat riippuvuustekijät.....	18
	5.2 Syrjäytyneisyys asunnottomuudessa.....	19
	5.3 Huono-osaisuus asunnottomuudessa.....	21
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	23
	LÄHTEET	26
	LIITTEET.....	31

1 JOHDANTO

Tämä tutkielma on kirjallisuuskatsaus koskien asunnottomuutta Émile Durkheimin anomiateorian viitekehyksessä. Durkheim (1985, 293) kuvailee anomian olevan yksilön elinehtojen puuttumista tilanteessa, missä sen tarpeet eivät kohtaa käytettävissä olevia yhteiskunnallisia palveluita tai vallitsevia normeja. Tästä syntyy ristiriitoja ja lamaantumista, minkä seurauksena yksilö voi alkaa tavoitella yhteiskunnallista hyväksyntää jopa toivottomin ja kyseenalaisin keinoin. Anomia voi johtaa myös totaaliseen näköalattomuuteen.

Leena Lehtonen ja Jari Salonen (2008, 7-9) kuvaavat kirjansa epilogissa asunnottoman profiilia. Heidän mukaansa kuka tahansa väkijoukossamme oleva saattaa olla asunnoton ilman, että se käy ilmi hänen ulkoisesta olemuksestaan. Asunnoton voi olla siis nuori tai vanha, mies tai nainen, työssäkäyvä tai työtön. Asunnottoman tunnistaminen ei ole enää helppoa, sillä stereotypia asunnottomasta ihmisestä on edellä mainitulla tavalla moninaistunut.

Tutkielman aiheen valintaan vaikutti asunnottomuuden ajankohtaisuuden lisäksi henkilökohtainen mielenkiinto Durkheimin anomiateoriaa kohtaan. Sosiaalihuollon ammattihenkilönä pidän myös tärkeänä, että asunnottomuuteen vaikuttavia tekijöitä ja sen yhteiskunnallista merkitystä tehdään näkyväksi. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan rakenteellisella sosiaalityöllä on huolehdittava sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskevan tiedon välittämisestä ja sosiaalihuollon asiantuntemuksen hyödyntämisestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Rakenteelliseen sosiaalityöhön kuuluu myös sosiaalihuollon asiakastyöhön perustuvan tiedon tuottaminen asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisista yhteyksistä sekä tarpeisiin vastaavien sosiaalipalvelujen ja muun sosiaalihuollon vaikutuksista. (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301 § 33).

Tutkielmani tarkoituksena on kuvata aiempaan tutkimuskirjallisuuteen perustuen asunnottomuutta anomiateorian näkökulmasta. Tarkastelen anomiaa ja asunnottomuudesta tehtyjä tutkimuksia tutkimuskysymykseni **”Millä tavoin anomiateoriaan liittyvät ilmiöt ja piirteet ovat tunnistettavissa asunnottomuudessa”**, avulla. Eteenen tutkielmassani vaiheittain. Aluksi johdattelen lukijan aiheeseen, minkä jälkeen käsittelen Durkheimin anomiateoriaa kuvailemalla hänen yhteiskuntaluokka-analyysiansa ja anomisen itsemurhan tutkimusta. Seuraavaksi tarkastelen asunnottomuutta, minkä jälkeen esittelen aineiston ja analyysin. Tutkielman päättää tulosten jälkeen pohdinnan ja johtopäätösten osuus.

Olen pitkän työhistoriani kautta todennut, että kuka tahansa voi olla - tai hänestä voi tulla, syrjäytynyt tai asunnoton. Yhteiskuntaluokka, koulutus tai ammatti ei suojaa yksilöitä tilanteilta, joiden kautta voi tarvita erilaisia sosiaalipalveluita. Myös Anneli Pohjolan (2018, 28) mukaan kuka tahansa voi kohdata sellaisia vaikeuksia elämässään, minkä äärellä tarvitsee ulkopuolista apua. Tällaisia haastavia tilanteita voivat olla esimerkiksi läheisen menetykset, masennus tai avioero. Kandidaatintutkielmani tavoitteena on tuottaa ymmärrystä ja lisätietoa ajankohtaisesta aiheesta loogisen kokonaiskuvan kautta. Tutkimusaiheeni on ajankohtainen ja yhteiskunnallisesti merkittävä muun muassa siksi, että asunnottomien määrä on kasvanut viime vuosina.

2 ANOMIA YHTEISKUNNASSA

2.1 Anomian määritelmä

Fatih Irmak ja Taner Cam (2014, 1) kertovat Durkheimin olevan ensimmäinen sosiologi, joka esittelee anomian käsitteen sosiologiassa. Bruce DiCristinan (2015, 2) mukaan Durkheimin tärkeimmistä teoksista voidaan tunnistaa viisi uskottavaa anomian merkitystä. Durkheim on viitannut anomiaan useissa teoksissaan, mutta hänen selkeimmät keskustelunsa anomiaa esiteltiin kuitenkin teoksissa *The Division of Labor in Society* (1893/1984) ja *Suicide* (1897/1951). DiCristina (2015, 4-5) kuvailee Durkheimin todenneen anomian olevan kaiken moraalin ristiriita, synonyymi moraalittomille uskomuksille, tunteille ja käytöksille. Durkheimin mukaan on kuitenkin tärkeää huomata, että moraalit eivät vaihtele yhteiskunnasta toiseen, vaan se viittaa laajempaan yhteiskunnallisen solidaarisuuden ehtojen kokonaisuuteen.

Yksilön kokemus omasta yhteiskunnallisesta asemastaan ja toimijuudestaan on merkittävä, sillä yksilön ja yhteiskunnan välillä on aina olemassa keskinäinen sidos. Molemmat vaikuttavat toisiinsa joko myönteisesti tai kielteisesti. Irmakin ja Camin (2014, 3) mukaan Durkheim määrittelee anomiaa useista näkökulmista. Yksi niistä on nimenoman yhteiskuntaluokituksen ja sääntelyn purkamisen tila. Kyseisessä tilanteessa yksilö menettää sen hetkisen, ”normaalin” yhteiskunnallisen asemansa ja

joutuu siirtymään alempaan asemaan. He ovat todenneet myös, että Durkheimin mukaan tällaisessa vaiheessa menetetään kaikki sosiaalisen vaikutuksen edut, eikä myöskään yhteiskunta voi sopeutua tähän uuteen tilanteeseen. Näin ollen yksilöllisen taantumien vaikutuksilla on negatiivinen seuraus myös yhteiskuntaan nähden. Normaaliuden ja yhdenvertaisuuden käsitteellinen ristiriita näyttäytyy siis yksilön ja yhteiskunnan välisissä vuorovaikutusprosesseissa.

Kieran Allen ja Brian O'Boyle (2017, 37) ovat lisäksi todenneet, että Durkheimin mukaan yksilöistä tulee sosiaalisten sääntöjen miltei kurinpidollisten toimien kohteita heti, kun he ovat toistensa, yhteisöiden, tai yhteiskunnan kanssa keskinäisessä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Näen yksilön ja yhteiskunnan välisen vuorovaikutuksen merkittävänä erityisesti yhteiskunnallisten muutosten ja murrosten vaiheissa. Kyseisissä tilanteissa on usein vaara sille, että yksilö jää palveluverkoston ulkopuolelle. DiCristinan (2015, 8) mukaan Durkheim on nähnyt anomian ilmiönä, johon liittyy monenlaista deregulaatiota eli sääntelyn vähentämistä. Tämä liittyy usein nimenomaan nopeisiin yhteiskunnallisiin muutoksiin, millä puolestaan on epäsuotuisia vaikutuksia yhteiskuntaan.

2.2 Anomia yksilön ja yhteiskunnan välisenä ristiriitana

Yhteenkuuluvuuden ja yhteisöllisyyden tarve on ilmiö, minkä suhteellisuus vaihtelee yksilöllisesti. Keinot yhteiskunnan jäsenyyden tavoittelulle voivat olla luontevia ja myönteisiä, mutta myös anomisia. Yksilön sopeutumisessa yhteisöön ja yhteiskuntaan Durkheim (1982, 76) määrittelee ”normaalin tyyppin samaistuvan keskimääräiseen”. Barbara Prashnig (1996, 225) toteaa ihmisen olevan normaali, mikäli hän on kuin kuka tahansa yhteisönsä jäsen.

Yksilötason normaaliutta tai keskimääräisyyttä on eettisesti kyseenalaista määritellä. Yksilön minäkäsitykseen ja identiteettiin vaikuttaa sosiaalisten suhteiden kautta muodostuva reflektio. Entä jos sosiaalisia suhteita on vain vähän, tai ei lainkaan? Durkheimin (1990, 336) mukaan anomiaa syntyykin nimenomaan tilanteissa, missä ihmisillä ei ole tarpeeksi paljon, tai pitkäkestoisesti keskinäistä kanssakäymistä yhteisöissään. Silti heidän toimintansa ja olemassaolonsa tapa on toinen toisestaan riippuvaista. Durkheim tuo laajemmin esiin näkemystään myös yksilön ja yhteiskunnan välisestä keskinäisriippuvuudesta.

Alexander Riley (2015, 28) kuvailee Durkheimin tutkineen ja pyrkineen ratkaisuun kyseisiä yksilön ja yhteiskunnan välillä ilmeneviä kahdensuuntaisia jännitteitä. Durkheim lähestyi aihetta tutkimalla solidaarisuuteen liittyviä kysymyksiä ja ongelmia. Durkheimin näkemys yksilön osallisuudesta yhteiskunnan jäsenenä liittyi yksilön luottamukselliseen, mutta myös riippuvuuteen perustuvaan suhteeseen. Tästä syntyi Durkheimin mukaan yksilöllinen ja inhimillinen ihminen, joka toisaalta asetettiin myös tiettyyn yhteiskunnalliseen kategoriaan tai luokkaan. Tämä luokittelu heijasti samalla hänen ihmisarvoaan ja sen kunnioittamista laajemmassa poliittisessa, moraalisisessa ja uskonnollisessa viitekehyksessä.

Anomiateoriaa voidaan tarkastella siis monesta eri näkökulmasta, mistä jokaisessa huomio kiinnittyy nimenomaan yksilön ja yhteiskunnan väliseen suhteeseen. Erik Allardt (1971, 91) kiteytyksen mukaan anomian käsite kuvaa varsin yksinkertaisimmillaan yhteiskunnan ja yksilön suhdetta ja niiden keskinäistä normittomuuden tilaa. Sosiaalisen vieraantumisen hän sen sijaan näkee yksilöllisenä reaktionä kyseiseen tilanteeseen. Ajatellessani yhteiskunnallisten palveluiden puutetta, näen asunnottoman henkilön olevan varsin etäällä yhteiskunnastaan. Vailla asuntoa olevan henkilön käsitys omasta yhteiskunnallisesta merkityksestään voi jäädä näkymättömäksi, mikäli yhteiskunnalla ei ole tarjota sellaista palvelua, minkä kautta hän voisi kokea osallisuutensa.

Stjepan G. Meštrović (1985, 119 -136) jäsentää Durkheimin anomiateoriaa todeten sen olevan sosiaalisen elämän patologinen muoto. Tämän hän näkee johtuvan sosiaalisten instituutioiden sääntelykyvyn heikkenemisestä. Kun yksilöllä ei ole voimavaroja, eikä yhteiskunnalla oikein kohdennettua palvelua, päädytään tilanteeseen missä yhteiskunnan vaatimukset ovat yksilölle liian vaikeasti saavutettavissa olevia.

Allardt (1971, 94-95) painottaa yhteiskunnan vastuuta. Hänen mukaansa Durkheimin anomiateorian ydinajatuksena on nimenomaan se, että yhteiskunta asettaa yksilön sellaisiin vaikeuksiin, mitkä osaltaan johtavat poikkeavaan käyttäytymiseen. Sellaiseen normittomuuden tilaan ja toisaalta niiden havaitsemattomuuteen, mikä aiheuttaa yhteiskunnallista turhautumista ja kenties jopa tuomittavaa toimintaa. On kuitenkin tärkeää muistaa, ettei riippuvuutta voi syntyä vain yksilön suhteessa yhteiskuntaan. Myös yhteiskunta on riippuvainen yksilöistään.

Yhteiskunnalliset vaatimukset voivat kohdentua mihin tahansa yhteiskuntaluokkaan, sillä niin yhteisön kuin yhteiskunnankaan tilan ei voida ajatella pysyvän järkkymättömänä maailmanlaajuisten konfliktien aikana. Myös Juha Mäki-Ketelän (2012) mukaan eräs anomiateorian merkittävistä havainnoista on se, että anomiaa voi esiintyä kaikissa yhteiskuntaluokissa. Pelkkä köyhyys tai menestymismahdollisuuksien puuttuminen ei sinänsä riitä tuottamaan esimerkiksi epäsosiaalisesti tulokittavaa käytöstä, sillä sen lisäksi tarvitaan jokin ristiriita vallitsevien yhteiskunnallisten arvojärjestelmien ja ihmisten realististen mahdollisuuksien välillä.

2.3 Anomia Durkheimin yhteiskuntaluokka-analyysissä

Allenin ja O'Boyleen (2017, 34) kuvaaman Durkheimin yhteiskuntaluokka-analyysin mukaan toiminnallinen yhteisriippuvuus yksilön, yhteisöiden ja yhteiskunnan välillä muodosti aikanaan uudenlaisen orgaanisen solidaarisuuden mallin yhteiskuntaan. Työnjako oli näkynyt ranskalaisessa yhteiskunnassa aiemmin, 1800-luvulla ammattien kautta jakautuvana erillisyytenä, mutta myös yksilön ja yhteiskunnan

välisenä tarvitsevuutena. Erilaisten, yksittäisten ammattiryhmien välttämättömyys vaikean taloudellisen laman aikana oli seikka, mikä muodosti myös yhtenäisyyttä ja uudenlaista sosiaalista solidarisuutta. Durkheimin mukaan tämä yhteiskunnallinen muutos oli nähtävä mahdollisuutena, mutta se oli myös omiaan altistamaan yksilöitä sopeutumisprosessin aikana anomiselle käyttäytymiselle.

Mikäli yksilön ja yhteiskunnan välinen suhde ei ole Suomessa nykypäivänä ongelmaton, ei se ole ollut sitä globaalilla tasolla siis historiassakaan. Juho Saari (2015, 92) tuo esille yhteiskunnallisia luokkaeroja sosiaalisen etäisyyden näkökulmasta. Hänen mukaansa yhteiskunta on sosioekonomiselta rakenteeltaan varsin hierarkkinen ja eriytynyt. Yksilön status yhteiskunnassa ja väestössä jakautuu osin rakenteellisesti, minkä lisäksi yksilön ja häntä ympäröivän yhteisön välillä on aina myös keskinäistä kilpailua.

Keskinäisen kilpailun ei tarvitse olla pelkästään negatiivinen asia. Se voi aiheuttaa lamaantumista ja pahimmillaan anomiaa, mutta toisaalta se voi myös jossain määrin motivoida yksilöä tavoittelemaan omaa yhteiskunnallista statustaan. Keskinäiset suhteet voivat siis olla kaksijakoisia. Tuija Kotirannan, Petteri Niemen ja Raili Haakin (2011, 14) mukaan sosiaalitieteiden näkökulmassa pohditaankin yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan välisiä keskinäisiä suhteita. Yksilön kokonaisvaltaiseen määrittelyyn yhteiskunnan jäsenenä kytkeytyy oleellisesti myös ristiriita eritasoisten yhteiskunnallisten rakenteiden vaikutusten ja yksilön eristetyin toimijuuden välillä. Näen toimijuuden lähtökohtana yksilön yhteiskunnalliselle statukselle. Sen puuttuminen voi joskus johtaa täydelliseen näköalattomuuteen.

2.4 Anomia Durkheimin itsemurhatutkimuksessa

Totaalinen näköalattomuus, yhteiskunnasta eristäytyneisyys ja vahva ulkopuolisuuden tunne voivat pahimmillaan johtaa oman elämän päättämiseen. Durkheim onkin tarkastellut aihetta perusteellisesti. Jukka Ohtonen (2014, 10-13) kertoo Durkheimin tarkastelleen itsemurhaa sosiaalisena ilmiönä, mutta samalla käsitelleen sitä yhtenä anomian muotona vuonna 1897 julkaistussa teoksessaan "Le Suicide. Étude de sociologie". Teoksessaan Durkheim korosti nimenomaan yhteiskunnallisten muutosten yhteyttä itsemurhien määrään. Näistä muutoksista hän nosti esiin erityisesti taloudelliset seikat ja sen, että itsemurhat lisääntyvät sekä jyrkissä lasku- että noususuhdanteissa. Myös DiCristina (2015, 3) pitää mielenkiintoisena Durkheimin näkemystä sellaisesta anomiaista, mikä johtaa itsemurhaan. Durkheim on kuvannut yksilön täydellistä riittämättömyyden tunnetta, ja inhimillisten halujen säätelyn vaikeutta tilanteessa, missä vuorovaikutus hänen ja yhteiskunnan välillä jää toteutumatta.

Yhteiskuntaan kuulumisella on siis yksilölle suuri merkitys. Irrallisuuden tunteessa on puolestaan kyse vaikuttavuudesta tai sen puuttumisesta, ja sitä kautta yksilön riittämättömyyden tunteesta. Warren D. TenHouten (2016, 2) kertoo Durkheimin kehittäneen nelinkertaisen mallin itsemurhasta ja siihen liittyvästä vaikuttavuudesta. Mallissa Durkheim näki egoistisen ja altruistisen itsemurhan vaikuttaneen yhteiskunnan ali- ja yli-integroitumiseen, kun taas anominen ja fatalistinen itsemurha johtui ali- ja yli-integraatiosta. Asunnottoman henkilön kohdalla kyseessä on selkeä yhteiskuntaan ali-integroituminen. Asunnottomuuden mukana tuoma sosiaalisten suhteiden vähäisyys voi osaltaan altistaa itsetuhoisuudelle.

Ohtonen (2014, 16) kertoo Durkheim tiivistäneen eri itsemurhatyypit seuraavasti: "Egoistinen itsemurha johtuu siitä, etteivät ihmiset enää näe perustetta elää, altruistinen siitä, että tämä olemassaolon peruste näyttää heistä sijaitsevan elämän itsensä tuolla puolen." Anominen itsemurha johtuu siitä, että ihmisten toiminnalta puuttuu

sääntely, ja he kärsivät tästä. Ohtonen jatkaa todeten, ettei Durkheimin mukaan kyse ole tällöin ainoastaan siitä, kuinka ihmiset kiinnittyvät yhteisöön, vaan myös siitä, miten yhteisö sääntelee heitä. Lisäksi Durkheimin mukaan anomien itsemurha johtuu yhteisön riittämättömästä läsnäolosta yksilössä. Durkheimin tutkimuksen merkittävin havainto olikin itsemurhan yhteiskunnallinen luonne suhteessa yksilöllisiin selityksiin. Oma asunto ilmentää mielestäni konkreettisesti yksilön yhteiskunnallista kiinteyttä ja paikallisuutta. Sen puuttuminen puolestaan korostaa yksilön yhteiskunnallista irrallisuutta.

3 ASUNNOTTOMUUS

3.1 Asunnoton yhteiskunnassa

Volker Busch-Geertsema, William Edgar, Eoin O'Sullivan ja Nicholas Pleacen (2010, 14) mukaan asunnottomuuden tarkka määrittely on hankalaa. Yhteiskunta ja siihen liittyvät kulttuurit vaikuttavat asunnottomuuden määrittelyyn. Kapeimmillaan asunnoton ymmärretään ulkona ja yömajoissa oleilevaksi henkilöksi, kun taas laajimman määritelmän mukaan se kattaa myös puutteellisesti asuvat ja asunnottomuusuhan alla olevat. He toteavatkin, että asunnottomuutta määriteltäessä olisi kannattavinta ymmärtää, että asunnottomuus pitää sisällään useita erilaisia elämäntilanteita. Asunnottomuutta voidaan ajatella janamuotoisena: toisessa päässä ovat asunnottomuusriskin alla elävät, keskivaiheilla väliaikaisesti tai ajoittain asunnottomina olevat, ja toisessa päässä toistuvasti tai pysyvästi ilman suojaa elävät henkilöt.

Taipale (1982, 49) määrittelee asunnottomuuden ja kodittomuuden kuvaavan terminologisesti kahta erilaista ilmiötä. Asunnottomuus kuvaa konkreettisesti asuinpaikan puutetta. Kodittomuudessa sen sijaan on kyse ihmisten yhteenkuuluvuuden tunteesta. Tunne voi liittyä paikkaan tai yhteisöön, mutta pääosin se merkitsee omaa hallintaa suhteessa hyvään oloa tuottavaan paikkaan. Lehtonen ja Salonen (2008, 20) määrittelevät puolestaan asunnottomuutta nähden sen tilanteena, missä henkilöllä ei

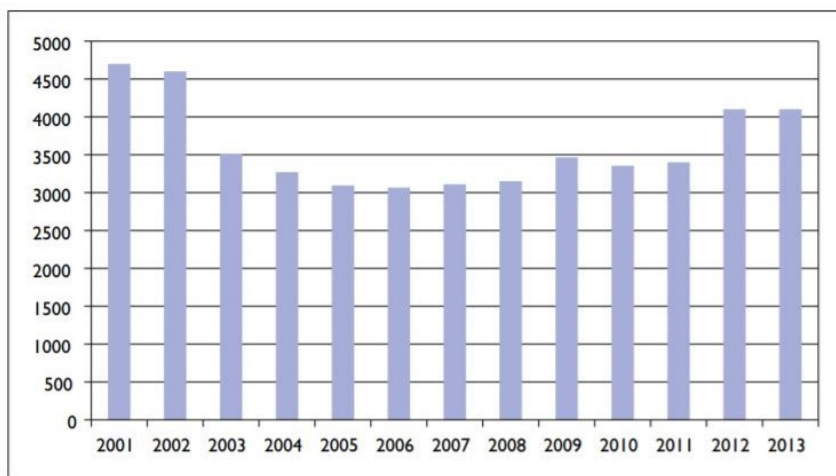
ole asuntoa tai muuta paikkaa, missä asua. Englannin kielen käsite "homelessness", tarkoittaa suomen kielellä kodittomuutta. Asunnottomuus määritelläänkin helposti aineellisiin resursseihin tai niiden puuttumiseen liittyväksi ilmiöksi. Kodittomuus sen sijaan määritellään kokemusperäisesti, ajatellen ihmisen tunnesidettä jotakin tiettyä tilaa tai paikkaa kohtaan. Myös "Asunto ensin" -laatusuosituksessa (2017, 3) todetaan kodin olevan elämän järjestämisen perusta. Lisäksi se mahdollistaa osallisuuden kokemuksen ja ympäristöön kiinnittymisen. Merkittävänä huomiona laatusuosituksessa mainitaan myös näkökulma siitä, että yksilön integroituminen yhteisöön alkaa oman elämän osallisuudesta.

Lehtosen ja Salosen (2008, 9-18) mukaan asunnottomuutta pidettiin suomalaisessa yhteiskunnassa alun perin sellaisena yksilön ongelmana, mihin liittyi huonotapaisuutta ja negatiivisen keskustelun sävy. Heidän mukaansa kuitenkin 1980-luvulla asunnottomuutta alettiin vähitellen pitää huono-osaisuuteen liittyvänä ilmiönä. Tämä johtui siitä, että asunnottomien joukko ei ollut enää homogeeninen, vaan se piti sisällään useista erilaisista ongelmista kärsiviä henkilöitä. Asuntojen riittämättömyys, korkea hintataso ja vaikea saatavuus on nähty läpi historian suurena yhteiskunnallisena, syrjäytyneisyyttä lisäävänä ongelmana.

Lehtosen ja Salosen (2008, 9 - 18) mukaan asunnottomuutta ei myöskään voida ajatella enää ikään tai sukupuoleen määrittyvänä ilmiönä. Asunnottomina on miesten ohella nykyään paljon naisia ja nuoria, eikä asunnottomuutta pidetä myöskään enää vain päihteiden käyttäjien ongelmana. Asunnottomuuden syyt voivat olla hyvin moninaisia. Asunnottomuus on sosiaalinen ilmiö, minkä äärellä yhteiskunnalla on vastuu palveluiden järjestämisestä, mutta myös niiden tavoitettavuuden lisäämisestä. Paula Saikkonen, Sanna Blomgren, Pekka Karjalainen ja Minna Kivipelto (2015, 13-14) toteavat, että vaikka asiakkaana olisi yksittäinen ihminen tai perhe, sosiaalityössä ongelmien poistamiseen pyritään vaikuttamaan yksilötason lisäksi myös kohdistamalla toimia ongelmia aiheuttaviin tekijöihin yhteisöissä ja koko yhteiskunnassa.

3.2 Asunnottomuus tilastoissa

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARAn (2015, 18-19) kuntakyselyn mukaan vuoden 2013 marraskuussa yksinäisiä asunnottomia oli Helsingissä 4 100. Määrä pysyi samalla tasolla kuin edellisvuonna. Yksinäisten asunnottomien määrä vähentyi vuodesta 2001 alkaen vuoteen 2006 asti, mutta kääntyi jälleen kasvuun vuonna 2007. Erityisen suurta kasvu oli vuonna 2012, jolloin yksinäisten asunnottomien määrä kasvoi viidenneksellä. (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Yksinäiset asunnottomat Helsingissä. (Lähde: ARA)

ARA:n (2020, 5) selvityksen mukaan Suomessa vuonna 2020 ulkona, porraskäytävissä ja ensisuojoissa majoittui 721 henkilöä. Asuntoloissa tai majoitusliikkeissä puolestaan asui 489 asunnottomia. Näiden edellä mainittujen asunnottomuusmuotojen henkilöiden määrä on kahden viime vuoden aikana noussut yli 1 200 henkilöön. Vuosina 2014–2018 määrä oli alle 800. ARA:n (2018, 7) mukaan asunnottomuuden tilastointiin liittyvien haasteiden takia todellisia lukuja on kuitenkin mahdotonta selvittää kovin täsmällisesti. Tilastointiin vaikuttaa asunnottomuuden vaikea määriteltävyys ja se, että ihmisten elämäntilanteet vaihtelevat suuresti. Useat asunnottomat majoilevat sukulaisten, tuttavien tai ystävien luona. Toisaalta kaikki asunnottomat eivät myöskään ole niiden palveluiden piirissä, joiden kautta heidät tilastoitaisiin asunnottomiksi. Tästä niin sanotusta piiloasunnottomien ryhmästä ja heidän elämäntilanteistaan on edelleen vain vähän tilasto- ja tutkimustietoa.

4 AINEISTO JA ANALYYSI

Pyrin kokoamaan tutkielmani aineiston mahdollisimman sopivasti eli siten, että se vastaa tutkimuskysymykseeni **”Millä tavoin anomiateoriaan liittyvät ilmiöt ja piirteet ovat tunnistettavissa asunnottomuudessa”**. Aloitin tutkielman teon aineiston etsimisellä, eli etsin asunnottomuudesta aiemmin tehtyjä tutkimuksia ja muuta kirjallisuutta. Aineiston lukemisen yhteydessä tutkimuskysymykseni tarkentui ja samalla muodostin aineistosta keskeiset teemat. Näitä olivat muun muassa asunnottomuus ja siihen liittyvä huono-osaisuus ja syrjäytyneisyys.

Etenin aineiston analysoinnissa aineistolähtöisesti. Keskeisesti ja ensimmäisenä pyrin löytämään uusimpia asunnottomuustutkimuksia. Tämän jälkeen etsin syrjäytyneisyyttä ja huono-osaisuutta käsitteleviä tutkimuksia ja vertaisarvioituja artikkeleita. Tekstejä lukemalla pyrin havainnoimaan sellaisia esiin nousevia yhtäläisyyksiä, mitkä vahvistaisivat tutkimustuloksia. Samalla pyrin myös löytämään mahdollisia eroavaisuuksia ja ristiriitaisuuksia. Taulukoin aineiston (ks. Taulukko 1) omaa työtäni helpottamaan. Taulukoitu aineisto helpottaa myös lukijaa löytämään haluamansa tutkimuksen helpommin.

4.1 Aineiston hankinta

Aloitin kirjallisuuskatsauksen aineiston tiedon haun tarkastelemalla ensin yleisesti sellaisia tutkimuksia, mitkä käsittelivät anomiateoriaa ja asunnottomuutta yhdessä ja erikseen. Tällä hakumenetelmällä pyrin löytämään syvempää ja tarkempaa tietoa sellaisesta asunnottomuudesta, mikä parhaiten vastaa tutkimuskysymykseeni. Käytin aineistohaussa seuraavia tietokantoja: Google Scholar, EBSCO Discovery Service, Jykdok, Finna, Janus, researchgate.net, ixtheo.de, theseus.fi, trepo.tuni.fi, socca.fi, core.ac.uk, ja koppa.jyu.fi. Hakusanoiksi valitsin **huono-osaisuus, asunnottomuus + anomia, itsemurha + anomia, theory of anomie + Durkheim**. Kandidaatintutkielmaa varten hakemani aineisto painottui tieteellisiin kansainvälisiin ja kotimaisiin tutkimuksiin, artikkeleihin ja väitöskirjoihin.

Rajasin tutkielmani aihetta siten, että käsittelin asunnottomuutta yleisellä ilmiötasolla. Tutkielmani mittasuhteisiin ei olisi mahtunut asunnottomuuden yksityiskohteisempi tarkastelu. Tämä rajaus mahdollisti hakusanojen kautta asunnottomuustutkimusten kattavan löytymisen tietokannoista. Asunnottomuuteen liittyvän aineiston kohdalla etsin ensisijaisesti vuosien 2010-2022 välillä tehtyjä tutkimuksia. Tutkimukseni aineiston hankinta valikoitui kautta linjan sillä perusteella, että se täyttää tutkimukseni kannalta oleelliset kriteerit. Näitä ovat johdannossa esittelemäni tutkimuksen keskeiset käsitteet, asiasanat ja tutkimuskysymys. Lisäksi aineiston merkityksellisyys on tieteellisyydessä ja ajankohtaisuudessa, minkä ajattelen siten, että sen tulee olla tuotettua 2010-luvulta alkaen.

Poikkeuksena tälle ajankohdalle nostin aineistooni Diaz'n **Suicide in the Las Vegas homeless population: Applying Durkheim's theory of suicide** vuodelta 1999. Kyseinen lähde tuo poikkeuksellisen hyvin esiin asunnottomuuden ja anomisen itsemurhan yhteyden toisiinsa. Näin ollen pidin myös perusteltuna ottaa lähteen mukaan huolimatta siitä, että siihen kytkeytyy osin tutkielman teoreettinenkin viitekehys. Myös Metterin (2012) teos **Hyvinvointivaltion lupaukset, kohtuuttomat**

tapaukset ja sosiaalityö ja Helnen (2002) väitöskirja **Syrjäytymisen yhteiskunta** kuuluvat mielestäni aineistoon oleellisina, asunnottomuutta vain sivuavina, mutta syrjäytyneisyyttä hyvin kuvaavina lähteinä. Tieteellisen aineiston lisäksi hyväksyin aineistooni mukaan myös selvityksiä ja raportteja.

4.2 Aineiston analyysi

Kandidaatintutkielmani on toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Ari Salmisen mukaan (2011, 8) kuvaileva kirjallisuuskatsaus sallii kaikenlaisten tutkimustyyppien käytön aineistona, ja lisäksi pitää sisällään narratiivisen ja integroivan orientaation. Narratiivisessa järjestetään epäyhtenäistä tietoa jatkuvaksi tapahtumaksi ja pyritään antamaan mahdollisimman laaja kuva käsiteltävästä aiheesta. Integroivassa orientaatiossa puolestaan kyetään antamaan hyvin monipuolinen kuva tutkittavasta aiheesta. Tämä johtuu siitä, että se ei seulo aineistoa yhtä tarkasti kuin narratiivinen orientaatio. Integroivan orientaation ominaispiirteisiin kuuluu myös kriittinen tarkastelu. Perehdyin ja vertailin edellä mainittuja orientaatioita ja päädyin toteuttamaan kuvailevan kirjallisuuskatsaukseni integroivan orientaation mukaan. Perustelen valintaani aineiston rajaamattomuudella sekä kriittisellä tarkastelulla. Integroivassa mallissa kirjallisuuskatsauksen toteuttaminen etenee seuraavien vaiheiden kautta: tutkimusongelman asettelu, aineiston hankkiminen, arviointi, analysointi sekä tulkinta ja tulosten esittäminen.

Salmisen (2011, 6-12) mukaan kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on antaa mahdollisimman kattava kuva käsiteltävästä aiheesta ilman tarkkoja sääntöjä. Näin kirjoittajalle jää suhteellisen vapaat kädet tutkimuksen teossa, mutta samalla tutkittava ilmiö voidaan kuvata laajasti ja siten, että tutkittavan ilmiön ominaisuudet kyetään luokittelemaan. Salminen (2011, 3-4) jatkaa, että kirjallisuuskatsaus mahdollistaa tietyn teorian kuvaamisen historiallisesti. Metodina ja tutkimustekniikkana kirjallisuuskatsaus on sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusta. Kirjallisuuskatsaus on oma metodinsa, sillä sen avulla tehdään tutkimusta tutkimuksesta.

Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on luoda uutta tietoa. Tätä tehdään keräämällä, yhdistämällä ja kokoamalla tietoa aiemmista tutkimuksista.

Tutkielmani aineisto koostuu 12:sta taulukossa olevasta lähteestä. Päädyin tähän aineistoon, sillä kyseessä on lyhyt kandidaatintutkielma spesifistä aiheesta. Tämän nimomaisen aineiston avulla kyettiin parhaimmin vastaamaan tutkielman tutkimuskysymykseen ja näin ollen se oli myös mahdollista pitää tutkielmalle asetetussa mitasuhteessa.

5 TULOKSET

Tässä luvussa käsittelen lähdeaineistosta esiin nousseita asunnottomuuteen liittyviä erityispiirteitä ja teemoja. Aineiston perusteella asunnottomuutta ja sen riskitekijöitä yhdistävät selkeästi elämänhallinnan haasteet tai niiden puute, mihin liittyy erilaisia **riippuvuusongelmia, syrjäytyneisyyttä, huono-osaisuutta ja jopa itsetuhoisuutta**. Nämä nousivat tutkielmani tuloksissa merkittävimmit asunnottomuuteen liittyviksi teemoiksi.

5.1 Asunnottomuudelle altistavat riippuvuustekijät

Eeva Kostiainen ja Seppo Laakso (2012, 15) korostavat asunnottomuustutkimuksen perusteella neljää laajaa riskitekijöiden kategoriaa, jotka lisäävät asunnottomuuden todennäköisyyttä. Nämä voidaan jakaa rakenteellisiin, institutionaalisiin, ihmissuhdeperustaisiin ja henkilökeskeisiin tekijöihin. Rakenteellisista tekijöistä mainittakoon keskeisinä erityisesti köyhyys, ja institutionaalisista nimenomaan riittämättömät yhteiskunnalliset palvelut tai niiden toimimaton koordinointi.

Bill Edgar (2009) jatkaa, että asunnottomuuteen liittyviin henkilökohtaisiin riskitekijöihin kytkeytyy usein monia erilaisia riippuvuuksia. Nämä voivat liittyä esimerkiksi päihteisiin tai ilmetä ongelmapelaamisena, joka puolestaan voi johtaa ylivelkaantumiseen. Ongelmat saattavat pysyä pitkään piilossa, ja niihin tartutaan joskus liian myöhään. Esimerkiksi vasta sitten, kun asunto on jo menetetty. Häpeä ja syyllisyys estävät tyypillisesti henkilöä myöntämästä ongelman laajuutta ajoissa. Guy Johnson ja Chris Chamberlain (2008,4) toteavat, että sosiaalista käyttäytymistä on helppo ymmärtää, mikäli sitä tarkastellaan siinä sosiaalisessa kontekstissa, missä se esiintyy. Usein muun muassa äskettäin kodittomiksi joutuneet yksilöt sopeutuvat uuteen ympäristöönsä, missä päihteiden käyttö on hyväksytty ja tavanomainen sosiaalinen käytäntö.

Nicholas Pleace, Dennis Culhane, Riitta Granfelt, ja Marcus Knutagård (2015) toteavat toistaiseksi suurimman asunnottomuuteen liittyvän haasteen kytkeytyvän päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivien henkilöiden toistuvaan asunnottomuuteen. He näkevät myös ihmissuhteisiin liittyvän väkivallan johtavan herkästi asunnottomuuteen. Asunnottomuuden ehkäisyyn he puolestaan näkevät suurena haasteena, sillä yksilöiden elämäntilanteet ovat edellä mainitun ongelmatiikan myötä haastavia. Riippuvuusongelmat, päihde- ja mielenterveysongelmat, samoin kuin Anni Vanhalan (2005, 162-163) kuvaamat eritasoiset ja monenlaiset sosiaaliset ongelmat tuottavat helposti kuvan nimenomaan ihmisen kyvyttömyydestä toimia elämässä ja arjessa. Elämänhallinnan mittana käytetäänkin usein asuntoa ylipäättään, mutta lisäksi sen siisteyttä ja vuokrien maksamista ajallaan.

5.2 Syrjäytyneisyys asunnottomuudessa

Tuula Helne (2002) on tutkinut syrjäytymistä yhteiskunnallisena ilmiönä. Hänen näkemyksensä mukaan syrjäytymistutkimuksessa osoitetaan jotakin tiettyä väestönosaa yhteiskunnan reunalla, kun oikeammin katseet olisi kannattavaa suunnata keskelle. Hän nostaa väitöskirjassaan esiin mielenkiintoisen syrjäyttämisen käsitteen.

Sillä tarkoitetaan sellaisten rakenteellisten epäkohtien huomioimista, joiden ajatellaan syrjäyttävän ihmistä yhteiskunnan keskeltä yhteiskunnan reunalle. Helnen mukaan on tavallista, että ensin huomio kiinnitetään syrjäytyneeseen henkilöön, luonnehtien häntä passiiviseksi tai poikkeavaksi. Sen sijaan olisi tärkeää kiinnittää huomio yhteiskuntaan, missä syrjäytymistä sekä syntyy että synnytetään.

Anna Metteri (2012, 39) kuvaa yksilön toimijuutta ja sosiaalista hylkäämistä yhteiskunnassa. Hän kuvaa myös sitä, miten yhteiskunnalliset palvelut eivät toteudu tasapuolisesti yksilöiden kesken. Metterin väitöskirjassa yksilön oma vastuu yhteiskuntaan sitoutumisessa nähdään, mutta sitä ei kuitenkaan pidetä ainoana vastuukysymyksenä, sillä yhteiskunnan palveluita ja niiden tavoitettavuutta pidetään myös toimijuutta lisäävinä tekijöinä.

Kostiaisen ja Laakson (2012, 15) mukaan syrjäytymisen dynamiikkaa koskevat tutkimukset ovat vähitellen nousseet tutkimusnäkökulmaksi erityisesti 2010-luvulla. Tutkimuksissa on kuvattu tarkasti niitä taustamuuttujia, joiden kautta ja mihin perustuen asunnottomuuteen johtava syrjäytymisprosessi itsensä rakentaa. Syrjäytymiseen liittyvää aikakäsityksellistä dynamiikkaa on myös tällöin alettu kuvata kvantitatiivisten aineistojen kautta, mikä on perinteistä sosiaalipolitiikan tutkimustapaa systemaattisempaa.

Kostiaisen ja Laakson (2012, 15) mukaan asunnottomuutta voidaankin pitää syrjäytymisen äärimmäisenä muotona. He nostavat Kaupunkitutkimuksen raportissaan esiin Myrskylän (2012, 1-8, 16) näkemyksen syrjäytymisen periytymisen voimakkuudesta. Myrskylä on todennut, että esimerkiksi syrjäytyneiden nuorten vanhemmista lähes puolet olivat työttömiä. Lapset, joiden perheolosuhteissa ilmeni vaikeuksia, joutuivat muita lapsia herkemmin selviämään ilman vanhemmiltaan saatua taloudellista tukea. Myrskylän mukaan nuorten syrjäytymiseen vaikuttaa lisäksi heidän vanhempiensa koulutuksen taso.

Myös Saari (2019, 25) toteaa Suomessa olevan edelleen ryhmiä, joiden tarpeentyydytys on alhaisella tasolla. Näin ollen heidän henkinen autonomiansa ja fyysinen terveytensä eivät mahdollista riittävää yhteiskunnallista osallistumista. Tämä johtuu siitä, että heidän käytössään olevat resurssit eivät kykene vastaamaan elämäntilanteensa asettamiin vaatimuksiin.

5.3 Huono-osaisuus asunnottomuudessa

Saari (2019, 21) on vahvistanut asunnottomuuden osallisuutta huono-osaisuuteen ja eriarvoisuuteen liittyen. Saaren näkemyksen mukaan eriarvoisuuden vähentämiseen Suomessa liittyy usein ajatus siitä, että sen lähtökohtana pitää olla heikoimmassa asemassa olevan ryhmän suhteellisen aseman vahvistaminen. Saari kokee kuitenkin haasteellisena kyseisen ryhmän määrittelyn. Tätä hän perustelee sillä, että tyypillisimmän määrittelyn mukaan poliittisesti keskeisesti haavoittuvien ryhmä ei kuitenkaan välttämättä olekaan se yhteiskunnallisesti tosiasiallisesti haavoittuvien ryhmä. Edellä mainittuun ryhmään hän näkee kuuluvan lapset, sairaat, vammaiset, työkyyttöömät ja vanhukset. Saaren mukaan kuitenkin asunnottomat, päihdeongelmaiset ja suonensisäisten huumeiden käyttäjät kokevat selkeästi suurempia vajeita elämän edellytyksissä. Elintason, elämänlaadun ja -tapojen katsotaan liittyvän näihin oleellisesti.

Riitta Granfelt (2015, 16) tarkastelee asunnottomuutta osana yksilön kokonaiselämäntilannetta. Asetelmassa asunto on tällöin perustana muiden ongelmien käsittelylle ja vaikeuksien hallinnalle. Näin ollen asunnon menettämisestä voi puolestaan seurata elämäntilannan menetys, ja ponnistelut elämäntilannan ylläpitämiseksi voivat tuhoutua jopa päivässä. Asunnottomana joutuu aina elämään toisten varassa ja armoilla. Oman tilan hallinta olisi itsemääräämisen perusta. Siksi asunnottomuus on Granfeltin mukaan niin nöyryyttävä tila.

Juha Hämäläinen (2008, 3-34), Neika Sharifian ja Daniel Grün (2018, 88) kuvaavat toisten armoilla elämisen heikentävän mahdollisuutta yhteiskunnalliseen osallisuuteen. Toisin sanoen sellaiseen sosiaalisuuteen, mitä tapahtuu ryhmissä. Jokaisella kansalaisella tulisi myös olla yhtäläinen ja tasavertainen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa tapahtuvaan kehitykseen. Lähiyhteisöt mahdollistavat myös yksilölle kokemuksen yhteiskunnan jäsenyydestä. Yhteiskunnalliselta näkökannalta tämän kaltainen osallisuus tarkoittaa tunnetta yhteiskuntaan kuulumisesta, ja mahdollisuutta asua ja työskennellä yhdessä muiden yhteisön jäsenten kanssa. Tämän kaltaisen sosiaalisen osallisuuden katsotaan olevan ihmisen hyvinvoinnille sosiaalista tukea tärkeämpää.

Huono-osaisuudella, yhteiskunnallisella paikattomuudella ja juurettomuudella voi-kin olla kohtalokkaat seuraukset. Joseph Diaz (1999, 6) on tutkinut Yhdysvalloissa asunnottomuuden ja anomisen itsemurhan yhteyttä toisiinsa. Hän on todennut, että yhteiskunnallisten siteiden ja sosiaalisen integraation puute, jonka Durkheim totesi liittyvän itsemurhaan, on yleisesti läsnä nimenomaan kodittomilla henkilöillä. Asunnottomuuteen vaikuttavat tekijät myötävaikuttavat itsemurhan todennäköisyyteen.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkielman alussa esitin tutkimuskysymykseni, minkä kautta pyrin selvittämään asunnottomuuteen liittyviä anomiateorian ilmiöitä ja erityispiirteitä. Näitä ovat muun muassa syrjäytyneisyys, erillisyys, itsemurha-alttius ja huono-osaisuus, ja aivan erityisesti yksilön ja yhteiskunnan välinen ristiriita. Diaz´n (1999, 2-3) mukaan Durkheimin itsemurha-analyysi paikantaa itsemurhaan liittyviä syitä nimenomaan niihin yksilön sosiaalisiin rakenteisiin ja siteisiin, mitä yksilö luo itselleen suhteessa yhteisöihin ja yhteiskuntaan. Analyysissään Durkheim totesi yksinäisyyden ja erillisyyden altistavan itsemurhan tekemiselle, mutta saman aiheuttivat myös nopeat yhteiskunnassa tapahtuvat nousu- ja laskusuhdanteet ja muut muutokset. Durkheim korosti yksilön ja yhteiskunnan välisen suhteen merkityksellisyyttä, vaikkei pitänytkään sitä verrannollisena esimerkiksi avioliittoon tai muihin merkityksellisiin ihmisuhteisiin nähden. Myllykangas on väitöskirjassaan (2014, 70) tutkinut itsemurhan yhteiskunnallista asemaa Suomessa ja todennut niiden muotoutuneen 1800-luvun puolenvälin jälkeisessä itsemurhatutkimuksessa yhteiskunnalliseksi ilmiöksi. Itsemurhia alettiin siis tuolloin tarkastella yhteiskunnassa ilmenevinä ja sosiaalisista tekijöistä johtuvina ilmiöinä psykiatrisen tarkastelun rinnalla.

Anomiateorian kytkeminen sellaisenaan suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan voi asettaa haasteita huono-osaisuuden, itsemurha-alttiuden ja asunnottomuuden tulkinnalle. Samalla se kuitenkin antaa myös mahdollisuuden nähdä sosiaalityön kansainvälisen merkityksellisyyden aivan erityisesti siksi, että anomiateorian katsotaan olevan vahvimmillaan yhteiskunnallisissa nousu- ja laskusuhdanteissa. Tämän tutkielman tulokset tai johtopäätökset eivät kuitenkaan voi olla kansainvälisten tutkimusten pohjalta suoraan verrattavissa suomalaiseen kulttuuriin tai yhteiskuntaan. On myös mahdollista, että anomiateorian ja asunnottomuuden yhteyttä ei ole Suomessa tutkittu kulttuuristen erojen vuoksi huolimatta siitä, että valtiot kansainvälistyvät ja monikulttuuristuvat kaiken aikaa.

Koen tämän tutkielman vastanneen sille asetetuissa mittasuhteissaan pääosin onnistuneesti tutkimuskysymykseeni. Pidän merkityksellisenä yhteiskunnan osuutta palvelujärjestelmän muodostamisessa sellaiseksi, ettei se osaltaan jätä yksilöä yhteiskunnasta etäälle. Tähän liittyen tutkielman yksi tärkeä johtopäätös on se, että **asunnottoman mahdollisuus lähestyä yhteiskuntaa, saada sosiaalipalveluita ja pyrkiä pois asunnottomuuden kehästä, vaikeutuu ilman olemassa olevaa tai helposti tavoitettavaa palvelua.** Pekka Karjalainen (2016, 3-5) toteaaakin sosiaalityön käytäntöjen olevan nykypäivänä varsin toimintokeskeisiä. Sosiaalityön menetelminä käytetään tavanomaisesti neuvontaa ja ohjausta, laaditaan suunnitelmia ja tehdään palveluohjausta. Sen sijaan, että pyrittäisiin muuttamaan sosiaalisia ongelmia aiheuttavia yhteiskunnallisia rakenteita, keskitytään siis auttamaan yksilöitä jo olemassa olevissa olosuhteissa. Näin ollen sosiaalityö ei Karjalaisen mukaan riittävän hyvin tavoita nimenomaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä, jotka olisivat palveluiden tarpeessa.

Saaren (2015, 22) mukaan yhteiskunnassa kaikkein huono-osaisimpina pidetään kuitenkin nimenomaan asunnottomia. Hän korostaa myös sitä, että oman asunnon tarpeellisuuden koetaan yksimielisesti olevan yksilölle tärkeä elementti Suomessa. Tätä hän perustelee sillä, että oma asunto on useimmille sellainen yksityinen tila, jonka

käytöstä voi itse päättää. Yleensä asuntoa kohtaan on emotionaalinen suhde, ja tällöin se koetaan kotina. Näin ollen asuntoa voidaan pitää tärkeänä osana ihmisen sosiaaliseen ympäristöön juurtumista. Samoin perustein asunnottomuus on kodittomuudesta seuraavaa juurettomuutta.

Kristian Wahlbeck, Marjo Hannukkala, Johannes Parkkonen, Jukka Valkonen ja Tytti Solantaus (2017, 133, 985-992) ovat todenneet, että niin palveluilla kuin yhteiskunnallisilla päätöksilläkin on merkittävä vaikutus yksilön mielenterveyteen. Tämä johtuu ensisijaisesti siitä, että päätökset vaikuttavat yksilölliseen turvallisuuden tunteeseen. Lisäksi ne vaikuttavat toimeentuloon ja luottamuksen tunteeseen yhteiskuntaan nähden. Heikkoon sosioekonomiseen asemaan liittyy suuri riski mielenterveysongelmille altistumiselle ja syrjäytymisen kehittymiselle.

Tutkielmani aineisto tuki toinen toistaan suhteellisen hyvin. Asunnottomuudelle voidaan todeta olevan monia altistavia tekijöitä, eivätkä yksilön ja yhteiskunnan väliset suhteetkaan ole aina kovin yksiselitteisiä. Huono-osaisuus, mielenterveysongelmat ja syrjäytyneisyys leimaavat yhä vahvasti asunnottomuutta. Asunnottomuuteen liittyy myös anomiateorialle tyypillisiä yksinäisyyden, keinottomuuden ja erillisyyden ilmenemismuotoja.

Kandidaatintutkielman tekeminen herätti minussa mielenkiinnon jatkaa aiheen tutkimista. Tutkielmani kautta on havaittavissa, että asunnottomuudesta ja sen tilastointiin vaikuttavista tekijöistä tarvitaan monipuolista tutkimusta. Sellaista, mikä kohtaa myös muiden kuin marginaaliryhmien asunnottomuutta. Tämä olisi luonteva, mielenkiintoinen ja ajankohtainen pro gradu -tutkielman aihe.

LÄHTEET

Allardt, Erik (1971): Yhteiskunnan rakenne ja sosiaalinen paine. Porvoo: Wsoy 91, 94-95.

Allen, Kieran., & O'Boyle, Brian. (2017): Durkheim : A Critical Introduction. Pluto Press, 34, 37.

Busch-Geertsema, Volker & Edgar, William & O'Sullivan, Eoin & Pleace, Nicholas (2010): Homelessness & Homeless Policies in Europe: Lessons from Research. A Report prepared for the European Consensus Conference on Homelessness. Brussels, 9-10.

Asunto ensin -laatusuositukset (2017). Saatavilla <https://asuntoensin.fi/assets/files/2017/06/Asunto-ensin-laatusuositukset-25-huhti-2017.pdf>, luettu 5.2.2022.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA (2015): Kostiainen, Eeva & Laakso, Seppo. Helsinkiläisten asunnottomuuspolut. Saatavilla https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/153533/ARARA1_2015_Helsinkilaisten_asunnottomuuspolut.pdf?sequence=3&isAllowed=y, luettu 28.1.2022.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA (2020): Selvitys 2/2021. Asunnottomat, 5. Saatavilla [https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2020\(59753\)](https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2020(59753)), luettu 9.1.2022.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA (2018): Selvitys 3/2019. Asunnottomat, 7. Saatavilla [https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2018\(49593\)](https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2018(49593)), luettu 9.1.2022. Durkheim, Émile (1982): Sosiologian metodisäännöt. Helsinki: Tammi, 39-40, 76.

- Durkheim, Émile (1985): Itsemurha – sosiologinen tutkimus. Kiikala: Tammi, 293, 311.
- Durkheim, Émile (1990): Sosiaalisesta työnjaosta. Jyväskylä: Gaudeamus, 336.
- Granfelt, Riitta (1998): Kertomuksia naisten kodittomuudesta. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 702. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 54-55.
- Helne, Tuula (2002): Syrjäytymisen yhteiskunta. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Helsinki: Stakes.
- Hämäläinen, Juha (2008): Nuorten osallisuus. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja. Pori: Suomen sosiaalipedagoginen seura, 3-34.
- Hämäläinen, Juha (2014): Tiedontuotanto sosiaalityön rakenteellisena kysymyksenä. Teoksessa Anneli Pohjola, Merja Laitinen, & Marjaana Seppänen (toim.) Rakenteellinen sosiaalityö. EU: UNIpress, 67-68.
- Johnson, Guy & Chamberlain, Chris. (2008): Homelessness and Substance Abuse: Which Comes First? Australian Social Work Articles, 4.
- Karjalainen, P. (2016): Tavoitteena uudenlainen sosiaalityö. PRO SOS –seminaari, Lappeenranta. THL. Saatavilla http://www.socom.fi/wp-content/uploads/2016/11/Pekka_Karjalainen_15_11_16.pdf, luettu 27.1.2022.
- Kostiainen, Eeva & Laakso, Seppo (2012): Vailla vakinaista asuntoa. Liikkuvuus asunnottomuuden ja asuntokannan välillä. Kaupunkitutkimus TA Oy, Helsinki.
- Kostiainen, E. & Laakso S. (2013): Vailla vakinaista asuntoa olevat Helsingissä. Teoksessa Susanna Hyväri & Sakari Kainulainen (toim.) Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Diakonia-ammattikorkeakoulun tutkimuksia: 39.
- Laine, M. & Bamberg, J. & Jokinen, P. (2007): Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus. Lehtonen, Leena & Salonen, Jari 2008. Asunnottomuuden monet kasvot. Ympäristöministeriö. Helsinki: Edita Prima Oy, 7-9, 9-18, 20.
- Lähteinen, M. & Hämeen-Anttila, L. (2017): Sosiaalihuollon lainsäädäntö. Teoksessa Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Tallinna: Printon, 70.
- Myrskylä, Pekka (2012): Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Elinkeinoelämän valtuuskunta. EVA Analyysi no 19.

Niemi, P., Kotiranta, T. & Haaki, R. (2011): Sosiaalisen muutos, monimuotoisuus ja tutkimus. Teoksessa Kotiranta Tuija, Niemi Petteri, Haaki Raili (toim.). Sosiaalisen toiminnan perusta. Tallinna: Gaudeamus, 14.

Meštrović, Stjepan G. (1985): Anomia and Sin in Durkheim's Thought. *Journal for the Social Scientific Study of Religion*. New York: Aldine de Gruyter, 24: 119-136.
Prashnig, Barbara. (1996): Eläköön erilaisuus - Oppimisen vallankumous käytännössä. Jyväskylä: Atena, 225.

Pohjola, Anneli. (2010): Asiakas sosiaalityön subjektina. Teoksessa Laitinen, M. & Pohjola, A. (toim.) 2010. Asiakkuus sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 28.

Raunio, Kyösti (2006): Syrjäytyminen - sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Vaajakoski: Gummerus Oy, 18.

Riley, Alexander (2015). *The Social Thought of Emile Durkheim*. SAGE Publications, Inc, 28.

Saari, Juho (2015) *Huono-osaiset*. Helsinki: Gaudeamus, 22, 92.

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014). Rakenteellinen sosiaalityö 7 §. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Pidm45237816771776>, luettu 8.1.2022.

Taipale, Ilkka (1982, 49): Asunnottomuus ja alkoholi. *Sosiaalilääketieteellinen tutkimus Helsingistä vuosilta 1937-1977*. Alkoholitutkimussäätiön julkaisuja n:o 32.

Vanhala, Anni (2005): Paikka ja asiakkuus. *Etnografia naisten asuntolasta*. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis, 162-163.

Julkaisut

DiCristina, Bruce (2015, 2, 3-5, 8): Durkheim's theory of anomie and crime: A clarification and elaboration. Saatavilla <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.992.5172&rep=rep1&type=pdf>, luettu 21.1.2022.

Diaz, Joseph Dean (1999, 2-3, 6): Suicide in the Las Vegas homeless population: Applying Durkheim's theory of suicide. Saatavilla <https://www.proquest.com/openview/0209163b4a99d01c3452fb43b6b84feb/1?cbl=18750&diss=y&loginDisplay=true&pq-origsite=gscholar>, luettu 23.1.2022.

D. TenHouten, Warren (2016, 2): Normlessness, Anomie, and the Emotions. Saatavilla

https://www.researchgate.net/profile/Warren-Tenhouten/publication/286905014_Normlessness_Anomie_and_the_Emotions/links/5accc7c8a6fdcc8bfc8876a9/Normlessness-Anomie-and-the-Emotions.pdf, luettu 21.1.2022.

<https://www.duodecimlehti.fi/duo13731>

Edgar, B. (2009, 7): European Review of Statistics on Homelessness. Brussels: FEANTSA. Saatavilla <https://www.feantsaresearch.org/download/6-20098376003316223505933.pdf>, luettu 27.1.2022.

Fatih I. & Taner C. (2014, 1, 3): An overview of Durkheim and Merton's social anomie. International Journal Of Human Sciences. Saatavilla <<https://core.ac.uk/reader/268073114>>, luettu 14.12.2021.

Granfelt, Riitta (2015, 16): Asumissosiaalinen työ: Kotiin ja rikollisuudesta irti? Saatavilla https://ysaatio.fi/assets/files/2015/11/asumissosiaalinen_työ_julkaisu_web.pdf, luettu 5.2.2022.

Metteri, Anna. (2012, 39): Hyvinvointivaltion lupaukset, kohtuuttomat tapaukset ja sosiaalityö. Verkkokanava. Tampere: Tampereen yliopisto. Saatavilla <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66973/978-951-44-8956-3.pdf>, luettu 19.11.2021.

Myllykangas, Mikko (2014, 70): Rappeutuminen, tiedostamaton vai yhteiskunta. saatavilla <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789526204468.pdf>, luettu 6.2.2022.

Mäki-Ketelä, Juha (2012): Yhteiskunnallinen turhautuminen. Verkkokanava. Saatavilla <http://juhamakiketela.info/tieteellista/yhteiskunnallinenturhautuminen.html>, luettu 8.1.2022.

Ohtonen, Jukka. (2014, 10-13, 16): Émile Durkheim oppaana itsemurhien ja väkivallan analysoinnissa. Saatavilla <<https://www.koordinaatti.fi/system/files/2020-01/JukkaOhtonen-EmileDurkheim-oppaana-taman-paivan-itsemurhien-ja-vakivallan-analysointiin.pdf>>, luettu 19.11.2021.

Pleace, N., Culhane, D., Granfelt, R., ja Knutagård, M. (2015, 20): The Finnish Homelessness Strategy. An International Review. Saatavilla https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/153258/YMra_3en_2015.pdf?sequence=5&isAllowed=y, luettu 5.2.2022.

Saikkonen, P., Blomgren, S., Karjalainen, P., ja Kivipelto, M. (2015): Poistaako sosiaalityö huono-osaisuutta? Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy. Saatavilla <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126773/TutkJulk_89_net_0.pdf?sequence=1>, luettu 21.10.2021.

Saari, Juho (2019, 21, 25): Hyvinvointivaltio eriarvoistuneessa yhteiskunnassa. Saatavilla <<https://vnk.fi/documents/10616/5698452/Selvityshenkil%C3%B6+Juho+Saaren+raportti+30.1.2019+-+Hyvinvointivaltio+eriarvoistuneessa+yhteiskunnassa>>, luettu 19.11.2021.

Salminen, A. (2011, 6-12): Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja. Saatavilla https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf, luettu 23.1.2022.

Sharifian Neika & Grün Daniel (2018, 88) The differential impact of social participation and social support on psychological well-being: evidence from the wisconsin longitudinal study. The International Journal of Aging and Human Development. Saatavilla <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/29540071/>, luettu 6.2.2022.

LIITTEET

Taulukko 1.

Asumissosiaalinen työ: Kotiin ja rikollisuudesta irti?	Riitta Granfelt (2015)
The Finnish Homelessness Strategy. An International Review	Pleace, N., Culhane, D., Granfelt, R., ja Knutagård, M. (2015)
European Review of Statistics on Homelessness	Bill Edgar (2009)
Vailla vakinaista asuntoa olevat Helsingissä	Eeva Kostiainen ja Seppo Laakso (2013)
Vailla vakinaista asuntoa. Liikkuvuus asunnottomuuden ja asuntokannan välillä. Kaupunkitutkimus, Helsinki.	Eeva Kostiainen ja Seppo Laakso (2012)
Hyvinvointivaltio eriarvoistuneessa yhteiskunnassa. Toimi-hankkeen selvityshenkilön raportti.	Juho Saari (2019)
Suicide in the Las Vegas homeless population: Applying Durkheim's theory of suicide	Joseph Dean Diaz (1999)
The differential impact of social participation and social support on psychological well-being: evidence from the wisconsin longitudinal study. The International Journal of Aging and Human Development.	Sharifian Neika & Grün Daniel (2018)
Homelessness and Substance Abuse: Which Comes First? Australian Social Work Articles.	Johnson, Guy & Chamberlain Chris (2008)
Syrjäytymisen yhteiskunta. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.	Helne, Tuula (2002)
Hyvinvointivaltion lupaukset, kohtuuttomat tapaukset ja sosiaalityö. Väitöskirja.	Metteri, Anna (2012)

Paikka ja asiakkuus. Etnografia naisten
asuntolasta. Väitöskirja.

Vanhala, Anni (2005)

